

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

TARA NOASTRA

Redacția
și
administrația

SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Revistă politică-culturală

Apare săptămânal, sub conducerea unui comitet.

In jurul presei.

Lupta politică împotriva naționalităților se dă de data asta în jurul presei. Vieța în școală, în administrație și chiar și în parlament nu prezintă ceva semnificativ, pe când goana în contra presei, în special a celei române, este un simptom tot mai grav.

Ne întrebăm, în mod firesc, ce poate fi cauza acestei nesfârșite serii de procese și întemnițări?

După cât știm, tonul ziarelor noastre nu e cu nimic mai ridicat decât în trecut. Și examinând cu de-amăruntul toate articolele acele incriminate și osândite, mintea luminată și inima fără pasiuni vulgare nu vor putea descoperi în ele nici umbră de „agitație“. Sunt fraze nevinovate de apărare, sunt tâlmăciri de sentimente și impresii în treacăt, dar nicăieri n'o să se găsească idei primejdioase și îndemnuri la dezordine.

În general, tot ce s'a osândit până acum și a adus cu sine atâta chin și supliciu, toate articolele pentru cari ziaristii români au suferit atâția ani de temniță și atâtea pagube morale și materiale, sunt de-o nevinovăție evidentă și constituie un dosar cumplit în sarcina justiției maghiare. Viitorul istoric imparțial al vremilor de astăzi va avea desigur fulgerătoare cuvinte la adresa procurorilor de-acum și a spiritului de dreptate și de respectare a libertății cuvântului și gândului. El se va întreba: cari au fost urmările funeste ale pretinselor „agitații“ a ziarelor nemaghiare; unde s'a constatat un singur caz de răsccoală sau nesupunere pe urma vre-unui articol; unde e „ura“ pe care ar fi sădit-o acele ziare printre conaționali lor? Și negăsind nici o dovadă, istoricul va trebui să constate intriga și brutalitatea celor cari reprezintă astăzi justiția la noi și va trebui să infiereze crima lor, căci da, e o crimă a încătușă în așa măsură libertatea presei, această cucerire a spiritului modern.

Dar ne întrebăm iarăș: de ce acum această deslănțuire a patimei?

Se prea poate că abia astăzi guvernul își dă seama de ceea ce reprezintă ziaristica în vieța naționalităților. Într'adevăr rolul presei într'o naționalitate, prigonită politicește, este de o însemnătate excepțională. Presa veghiază, îndeamnă și dă lumină. Ea este alfa și omega, e biblia cea mare, socială și culturală, a unui popor. La noi mai ales, cari nu avem un trecut politic însemnat și suntem pe cale abia acum să ne consolidăm, să ne pregătim pentru viitor, presa este o școală multilaterală, care-și varsă zilnic averile sufletesti peste ogorul abia destelenit al poporului. Și guvernul, văzând că numărul ziarelor, al acestor puternice arme în lupta socială, sporește

și că ele fac zid în jurul popoarelor nemaghiare, își face o problemă de căpetenie din prigonirea lor.

Dar mai sunt și alte motive.

Guvernul a găsit mijloace de-a mai îmblânzi naționalismul deputaților. Prin noul regulament al camerei, multe cuvinte periculoase pentru partidul de la putere și rușinoase pentru stat vor rămâne nespuse. Și mai găsi guvernul și alte mijloace de a îmblânzi pe aleșii poporului, căci oameni suntem și supuși greșelilor. Dar ceea ce nu va putea reuși atât de ușor, este să impună tăcere presei și s'o facă pe aceasta să-i laude măsurile luate în vederea torturătoarei idei de stat. De-acî turbarea asta în contra ziaristilor, — căci oameni cu inimă vecinic tină și mintea îndrăzneată, ziaristii noștri adevărați nu se lasă niciodată ademeniți să deserteze dela datoria lor.

Chiar acum guvernul are tot interesul ca presa noastră să fie mai domoală și să nu ridice mulțimea împotriva lui. Se apropie timpul reformei electorale, — și partidul kossuthist, atât de trădător față de el însuși și de credințele lui din trecut, ar vrea să fie liniște în țară și ca naționalitățile să nu se împotrivescă, dacă proiectul legii nu va fi pe placul tuturor. Mai ales pentru acest timp ar voi ca presa română să fie cuminte și să nu-i încurce planurile. Asta, crede guvernul, se va întâmpla dacă până atunci va aduna din fiecare redacție câte-o forță și va face din temnițele statului un fel de muzeu de gazetari români, scoși din luptă.

Afară de aceste motive mai este și ura generală a guvernului în contra a tuturor elementelor cari luminează pentru nemaghiari. Coincidează cu aceste persecuții și măsura de opreliște a publicațiilor venite din România. De un timp încoace aproape toate cărțile literare, de un cuprins cât de inofensiv, sunt înapoiate la graniță de către funcționarii maghiari, ca fiind „periculoase pentru statul maghiar“. E un război fățiș în contra posibilității dezvoltării noastre culturale.

E de prisos să spunem, că loviturile sunt destul de grele, ca să nu ne doară și să nu ne alarmăm. Dar de-acî, până la descurajare mai este o cale lungă. Deocamdată privim, oare-cum buimăciți, la osândește repezi și la patima tot mai pronunțată a procurorilor. Ne dor suferințele acelor dintre noi, cari au căzut victimă poruncei din Budapesta. Se înșală însă amar toți câți cred, că prin răirea rândurilor noastre, presa ar șovăi sau ar fi în vre-o primejdie de moarte. Astăzi avem destui intelectuali ca să țină sus stindardul. Iar poporul e cu noi — și ne dă tot sprijinul.

Din aceasta luptă între presa română și guvernul unguresc, desigur că nu noi o să ieșim înfrânți.

Răspuns d-lui N. Iorga.

D-l Iorga într'un număr recent din „Neamul românesc“ onorează cu un răspuns articolul meu: „Generația nouă“ în care mi-am dat silința să infățesz vieța sufletească a tineretului nostru de astăzi. D-l Iorga primește cu îndoială observațiile mele și-mi răspunde cu neîncrederea omului pătit: „Ar trebui atunci ca, prin alt articol, d-l Goga să poată explica psihologii așa de curioase ca ale acelor pe cari îi infățesam cu numele în articolul meu“.

Voiu răspunde cu toată francheta, îmi voi arăta părerile și voi da din lămuririle cari mi se cer, acele cari mă privesc și acele pe cari le pot da.

*

Socot că judecata d-lui Iorga care privește „generația tină“ din Ardeal e pripită și izvorită mai mult din amărăciuni personale, decât din cumpănirea obiectivă a împrejurărilor. D-l Iorga nu eră în drept să tragă concluzii din câteva cazuri izolate, — să aducă osânde grele cari lovesc în cinstea la o seamă de oameni. Nu eră în drept s'o facă, chiar și când în cele câteva cazuri dreptatea ar fi fost cu totul pe partea D-sale. Nu e de nici o importanță deci să stăruim asupra psihologiei unor oameni, cari — ori-cum ar fi — nu pot infățesi icoana sufletească a unei generații întregi. Și în adevăr ce răspundere poate aduce asupra tinerilor cari învață la Budapesta „plagiatorul, falsificatorul“ etc... Regman? Cum poate fi învinuit „Bănatul“ de „lingușirile“ d-lui Sârbu? Și așa mai departe... N'ar avea nici un rost să stăruim asupra acestor învinuiri, dacă nu aș fi nevoit să dau unele lămuriri de caracter personal. Aceste lămuriri sunt de altfel evidente și de sigur cunoscute d-lui Iorga.

Negreșit că nu mă pot uni în păreri cu d-l Iorga asupra d-lui H. Chendi. Dacă aș accepta judecata d-lui Iorga, atunci nu aș mai întreține legăturile unei prietenii din copilărie și nu mi-ar bucura nici decât contribuțiile acestui condei la o revistă a mea. Părerea ce-o am despre d-l Chendi se poate rezuma în următoarele cuvinte ale d-lui Iorga spuse mai demult în „Sămănătorul“: „D-l Chendi e ardelen și are însușirile ardelenului: vorbește numai după-ce se informează, judecă cinstit în sufletul său și spune fără sfială ce crede... el se arată foarte cetit; e și om de gust, fără să aibă fumurile acelor ce între noi, ceștia de-aici, își atribuie această calitate... Înaintea ochilor s'ri are un ideal, care e idealul de adevărată cultură, specifică nouă, pe care-l împărțăm cu toții“.

Nu am citat aceste cuvinte cu nici o răutate, ci numai ca să arăt, că părerile asupra oamenilor se schimbă și că d-l Iorga poate îngădui fără nici o supărare ori-cui să aibă păreri opuse. Cât privește judecățile de mai târziu pornite din amândouă părțile pe urma unei îndușmăniri, eu nu le mai primesc și le urmăresc mai mult stăpânit de curiozitatea care mă îndeamnă să văd până unde pot merge în amărăciunea lor doi oameni, cari odinioară s'au respectat și-au fost alături.

O altă lămurire privește „Luceafărul“ care nu „a ajuns al d-lui Tăslăuanu“ cum scrie d-l Iorga, — ci fiind astăzi sub conducerea unui co-

mitet de *cinci*, e în aceiaș măsură al meu cât și al d-lui Tăslăuanu. Articolul „Două Culturi“ scris de d-l Tăslăuanu, după-cum a fost declarat în revistă — privește *esclusiv numai pe autor*, prin urmare „Lucefărul“ *nu* „și-a călcat în picioare tradițiile“. Fără gândul de-a semăna ura de clasă și călăuzit de dorul de-a sană după putință unele porniri rele ale societății noastre, autorul și-a arătat credințele *sincere* în căutarea unui drum nou în viitor.

A făcut aceasta după-cum a crezut mai bine, mai potrivit, purtând — ca ori-care din noi, singur, toată răspunderea scriselor sale.

Ar mai fi de lămurit „indiferența“ lumii noastre de aici, a tineretului îndeosebi față de acțiunea politică a d-lui Iorga, față de lupta mare ce d-sa poartă de doi ani. Eu cred că d-l Iorga și aici ne nedreptățește. Lumea de-aici are un interes destul de mare față de viața politică a fraților noștri din Regat. Urmărește cu destulă atenție rolul personalităților mai marcante și îndeosebi urmărește de câțiva ani cu toată simpatia, munca încordată a d-lui Iorga. Că această simpatie nu poate aluneca până după ascunzișul culiselor de partid, e doar firească. Cei de-aici nu cunosc, și nici nu sunt datori să cunoască șurubăriile politice de partid de dincolo, — prin urmare d-l Iorga nu poate cere oamenilor noștri un interes mai mare pentru aceste frământări interne. Mai e astăzi și lupta îndărătnică care ne înalță toată atenția la noi acasă și nu dă răgaz să trimitem decât inimile noastre peste munți.

Cam aceste ar fi motivele cari determină atitudinile noastre și d-l Iorga se înșală când crede că noi „generația tinăra“ am cântări faptele din viața României îndemnați de logica vre-unui partid... Sunt astăzi alte vremuri...

Nu eticheta de partid, nu porecla de „liberal“ sau „conservator“, ci vrednicia personală, cinstea și talentul sunt în fața generației tinere factorii hotărâtori în judecarea oamenilor.

Că s'a înfiripat, că a prins mai adânc rădăcini această judecată, se datorește în mare parte tocmai apostolatului d-lui Iorga, pentru care noi ardelenii totdeauna i-am fost mulțumitori.

Octavian Goga.

Vieța politică. În parlament se duce mai departe lupta îndărătnică împotriva proiectului de revizuire a regulamentului. Încheiată fiind dezbaterile în general, discuția urmează acum

asupra celor trei puncte speciale. Deputații noștri în mare parte sunt acum la postul lor în Budapesta și desvoltă o energică rezistență împotriva majorității care se dedă în timpul din urmă la tot mai multe acte de violență. Intoleranța și nervozitatea celor dela putere devin tot mai îngrijitoare. Îndeosebi e privită cu multă amărăciune acțiunea disidenților maghiari cari au început a atinge coarde mai prielnice în ținuta lor față cu naționalitățile, — cu cari vor trebui să meargă alături în obstrucția împotriva proiectului de revizuire. O decepție destul de supărătoare a adus atitudinea Croaților, cari nu se mai arată în parlamentul din Pesta în urma concesiunilor, cari probabil li s'au pus în vedere de către guvern. În sinul partidului kossuthist se urmează acum cu discuția asupra „băncii independente maghiare“ pentru care președintele camerei *Justh* solicită și ajutorul naționalităților. În zilele aceste vor urmă mai departe discursurile deputaților din opoziție.

Vieța în București.

— 12 Martie 1908.

În timpul din urmă frământările de prin toate cercurile, cu privire la chestia Teatrului Național s'au rezolvat. D-l Davila, vechiul director a fost înlocuit prin d-l Pompil Eliade, profesor universitar. Schimbarea aceasta a bucurat mult pe toată lumea iubitoare de activitate cinstită, spre binele literaturii noastre. Și în primul rând între scriitorii, această înlocuire a făcut cea mai bună impresie.

De sigur că atunci când în locul unui director dușman activității scriitorilor români vine un altul care declară din capul locului că dorește să se dea iarăș avânt literaturii dramatice originale, suntem întemeiați să ne bucurăm cu toții.

Dovadă că o asemenea pornire bună a unei direcții poate da roade bune, e faptul cunoscut al avântului luat acum câțiva ani de literatura dramatică a noastră încurajată de directorul de pe atunci d-l Petre Grădișteanu, fostul președinte al „Ligei pentru unitatea culturală a Românilor“.

Că alături de piese bune vor fi înaintate direcției și lucruri slabe, asta e ceva de neînălțurat. Însă dramaturgul nu poate să scrie ca să-și păstreze lucrările la teasc, ele trebuie să vază lumina rampei, să capete viața cuvenită.

În muzică, festivalurile Wagner date de „Orchestra Ministerului“ în ultimele trei Dumineci,

ne dau dreptul să sperăm și noi în curând o apropiere mai mare a publicului de muzica inspirată a poetului-compozitor.

Societatea „Carmen“ a executat pentru a doua oară concertul dat acum câteva zile în mijlocul aceleiași însuflețiri. Mi-a atras luarea aminte îndeosebi un tînăr compozitor, N. Ganea, — un Moț — a cărui „Pastorală“ e o lucrare ce ne face să așteptăm lucruri bune de tot de aci încolo. Are o doină minunat armonizată și cum compozitorul e și cântăreț, compoziția lui a căpătat un farmec deosebit prin felul cum și-a cântat el singur doina. E o fericire că se ridică dintre cei-ce cunosc bine muzica populară câte un compozitor bun.

Pianistul Sibianu a dat un concert executând un program bogat, alcătuit din bucăți clasice și moderne, cu o putere de adâncire, a paginilor interpretate, atât de mare că a entuziasmat pe toți.

Ne bucurăm cu atât mai mult de succesul pianistului nostru, cu cât el e și profesor la „Conservatorul de muzică“ de aci și ne putem aștepta la lucrări bune de tot pe arena activității lui.

Ca încheiere țin să amintesc și de interesantul concert dat la Ateneu de corul „Minervei“ alcătuit de 100 de inși, lucrători și ucenici tipografi din atelierile cunoscutului institut de editură.

Acești cântăreți simpli, fără nici un fel de educație muzicală, au cântat destule bucăți pe două și pe patru voci, cu mai multă pricepere, decât ne puteam aștepta, conduși de d-l P. Ciorgariu, profesor de muzică.

Felul cum au cântat „S'a dus cucul“ de Kiriac și „Zis-a badea“ a lui Muzicescu două bucăți pline de mari greutate, ne arată odată mai mult puternicile porniri muzicale din toate straturile noastre sociale.

În acelaș timp frumoasa pildă dată de d-l Filip, patronul „Minervei“, prin întemeierea acestui cor de lucrători, e un indemn dat tuturor corporațiilor de lucrători din București, pentru slăvirea cântecului.

În seriile de iarnă, în locul crîșmei, lucrătorii se vor găsi mai la ei acasă înălțând din tot sufletul puterea cântecului. Și se vor folosi și ei alinându-și toate năcazurile în cântec și din generațiile următoare se vor ivi tot mai mulți cântăreți buni din popor. Și pentru acest fapt nu putem să ne bucurăm îndestul!

N. Poră.

FOILETON.

POEZII

de Victor Eftimiu.

De ziua ta.

De ziua ta — e-atâta vreme
Că une-ori îmi pare vis —
De ziua ta — 'ți-aduci aminte?
Trei trandafiri eu 'ți-am trimis.

Cel roșu tu l-ai dus la buze
Cel alb — la inimă l-ai dus,
Dar n'ai privit spre cel mai gingaș —
Culoarea tristului apus.

'Ți s'a părut străin, frumoaso,
Or' nici o veste nu-ți spunea,
De l-ai lăsat, stingher, să moară,
Cum a murit iubirea mea?

Petalele-i cele din urmă
Și-atâta dor cât a rămas
Din tot ce fû odinioară,
Dau astăzi amintirei glas.

Și azi când visul de iubire
Zadarnic caut a-l uita,
Mă 'ndeamnă să-ți trimit, iubito,
Un cântec trist — de ziua ta...

E rândul tău...

O, du-te iar în lumea-ți de altă-dată,
În lumea ta de vise înstelate
În care-ai petrecut — fără păcate,
Copilăria ta nevinovată.

Vezi tu... în trista mea singurătată,
Trăiesc o lume — atât de fermecată!
Frumoși-ți ochi la mine ce mai cată
Ispititori, ca-'n ceasuri neuitate?

Și tu și eu — n'ai spus că ne-am uitat?
N'ai spus că gluma noastră e păcat?
... Or poate vrei să reinceapă gluma?

O, nu'ncercă să răscolești din nou
În pieptul meu al dragostei ecou:
... M'am pocăit. E rândul tău acum!

Mi-ai spus că pleci...

Mi-ai spus — a cine știe câta oară! —
Că deslegat de-acuma-i jurământul
Ce ni l-am dat în seri de primăvară...
Mi-ai spus că pleci. De ce nu-ți 'ții cuvântul?

Îmi scrii că toamna'n suflet îți strecoară
Nespuse nostalgii — și că vestmântul
Copacilor, pe care-l smulge vântul
Îți pare că-i un vis de-odinioară...

Un vis a fost iubirea noastră... Vis
Ce'n alte lumi aripa și-a deschis...
... N'a fost potop de sărutări nebune!
„Nu te 'nțeleg“ tu mi-ai șoptit ades...
... Și-un basm frumos ce nu l-ai înțeles
La ce să-l mai ascuți iubito, spune?

Flori de primăvară.

În jurul meu se'ntinde un câmp de flori cochete
Sunt flori albastre, roze, flori albe, violete
Ce dorm sub raza lunii — atâtea mii de flori —
Iar luna le pâlăște plâpânde colorii.

Petalele se pleacă: albastrul le'ncunună
Cu rouă'n diamante, cu licăriri de lună
Iar vântul ce se-abate pe margini de cărări
Le 'nfiorează'n spasmul prelungi sărutări...

Oh, flori albastre, roze, flori albe, violete,
V'am mai văzut odată cum prinse'n blonde plete
Vă vestejați de jalea frumoasei ce murea
Cu viața voastră tristă, cu fericirea mea.

Intr'un târziu de toamnă o floare mortuară
Pălea în locul vostru pe fruntea de fecioară —
O crisantemă albă, al cărei trist parfum
Cu adierea-i vagă mă urmărește-acum

Și-acum când vă plecarăți de rouă, raze, vânt,
Ca fruntea de regină de o scumpă diademă
Pe câmp plutește parcă-o vrajă de mormânt —
Iar vântul poartă'n zare parfum de crisantemă...

Povestea săptămânei.

Greva croitorilor *).

*Foaie verde pardeziu
Croitorii din Sibiu
Iarna cum s'a dus
Pe grevă s'au pus!
Și iar verde și-un gheroc
Doamne, n'am noroc!*

Așa cântă pe strada principală
Un biet golan cu haina roasă 'n coate,
Așa cântă... Și mi-am privit la rându-mi
Hăinuțele cam roase și pătate.

— De ce ești trist — l-am întrebat — amice?
— Inchipueți, îmi zise plin de jale —
Iubesc! Iubesc! Dar din pricina grevei
Nu-mi pot vedea iubita — căci n'am țoale!

La vorba lui, îmi răsări în minte
O fată cu privirea dulce, castă,
Și mă gândii: Acum ar fi momentul
S'o cer dela părinții ei, nevastă...

Bărbierit, cu guler nou, la modă,
Urcai voios a casei sale scară...
Frumoasa mea mă așteptă în ușă
Cu ochii strălucind de primăvară.

— Ce-ai să ne spui? — mă întrebă de colo
Un domn sever (bătrânul ei părinte)
— Mă rog (zisei) iertați de îndrăzneală
Dar de-aș avea o traistă de cuvinte,

V'aș spune dorul, marea mea iubire
Ce-o port copilei voastre adorate
Și-aș vrea să cer frumoasa-i mânușită:
Soția mea aș vrea s'o fac; se poate?

— Nu ți-e rușine să vorbești, golane?
Strigă infuriat severul tată
Să ieși, că te trăznesc!.. Doar' nu cu tine
Mi-oi însoți mândrețea mea de fată!

— Pardon (îi zic) să nu te uiți la haine
Eu sunt de neam și de aceea viu...
E drept că nu-s luxos... Dar alta-i vina:
N'ați auzit de greva din Sibiu?...

Giulio.

*) Lucrătorii de croitorie din localitate s'au pus în grevă în ziua de 30 Martie. Ei cer mărirea plății aproape îndoit. Măiestrii croitori au promis că le vor mări plățile, dar nu cu cât cer ei. — Greva continuă.

NUVELA.

Mormântul dela țarmul mării...

De Daniel Vodena.

... Ai văzut tu pe malul mării, departe, la poala colinelor de lângă Ramazunda, un mormânt singuratic, deasupra căruia se îmbrățișează doi dafini?

Se revarsă de-acolo până lângă mare o pădure de migdali tineri, o pădure umbrită, cu stufiguri de trandafiri sălbatici, cu izvoare tainice, cu pasări galbene și cenușii, cu adieri de vânt. De unde vine vântul?

Când marea e liniștită, când praful drumurilor nu mai intruchipează privescătoare în lumina amurgului, când peste tot coboară adâncă pace a inserării, frunzele migdalilor freamătă o poveste tânguitoare.

Un vuet prelung se pornește ca dintr'o liră uriașă din cei șapte chiparoși dela vârful colinei, coboară povârnișul lin, fâlăie o clipă deasupra celor doi dafini îmbrățișați și se risipește ca pe mii de strune de argint, printre migdalii din vale. Ce locuri triste, ce tristă povestel...

... De ce întorci capul? E ea. Vipera! Mi-am îngropat tinerețele în vorbele ei, în vecinicile ei certuri. Te miri de ce-am luat-o? Fiindcă o chemă ca și pe cealaltă și avea ochii nu știu cum, ca ai ei. E mult de-atunci; umbra întâieii mele iubiri mă urmărea în tot locul. Mi-aduc aminte o noapte de toamnă, în Pireu. Marea eră întăritată; plouă.

ECONOMIE.

Cooperația.

III. Izbânzile.

Să aruncăm acum o privire sumară în lumea tovărășilor, minunată nu numai prin dimensiunea ce ia în continuu ci și prin chipul de a se manifesta.

Făcând cunoștința cu izbânzile, vom putea aprecia cu dreapta măsură valoarea reală a coope-rațiunii în societatea modernă.

„În imperiul coope-rațiunii soarele nu apune niciodată“. Pretutindeni, se poate afirma, în vechiul continent ca și în America, Australia și Azia, în societățile industriale ca și în cele agricole, în statele cu o alcătuire economică completă, ca și în țările primitive, ideea coope-rațiunii a apărut și a apucat calea victoriei.

Natural, nu pretutindeni coope-rația a găsit condițiuni deopotrivă de prielnice pentru dezvoltare.

În starea primitivă a gospodăriei naturale, când producțiunea și consumațiunea nu depășesc cadrul economiei casnice, coope-rația nu va avea aceeași însemnătate ca în statele cu o gospodărie de schimb înaintată.

Nu vrem aici să începem dela Adam, să afirmăm un adevăr banal că coope-rația e tot atât de veche ca și societatea omenească; nu vrem să facem nici lux de erudiție, vorbind și despre tovărășiile slave atât de interesante și potrivite economiei patriarhale, precum sunt — acum e mai bine spus: au fost: *mir-ul* în Rusia și *Zadruga* la Sârbi...

Noi vom căuta să dăm un rezumat asupra mișcării coope-rative moderne, fără a avea pretenția de a susține că am expus astfel partea caracteristică a coope-rației în plenitudinea ei.

În Anglia, unde a trăit și a luptat marele Robert Owen, părintele coope-ratismului modern, s'a ivit mai întâi o puternică mișcare pe la sfârșitul primei jumătăți de veac din veacul al 19-lea.

Mișcarea a cuprins mai cu seamă pe lucrătorii din industrie, și s'a manifestat îndeosebi prin magazinele de consum, menite să ridice starea salariaților, pe cari îi apasă împotriva negustorilor hrapareți, producând astfel de fapt o ridicare reală a salariului.

Eram strănși, toți băieții de pe corabie, în cărcima lui Stavros.

Ne cam îmbătasem. Stavros ședeă în dosul tejghelei și când vedeă că urciorul cu vin de Cipru se goleă, strigă de-acolo:

— Hei, Xantipi! Scoate vio.

Și Xantipi ne aduceă mereu. Întăiu, când i-am auzit numele, am tresărit. A zecea oară, m'am apropiat de ea, am apucat-o de bărbie și am privit-o în ochi. Ciudat. Aveă niște ochi ca ai celeialalte. Niște ochi verzi, triști. Îi are și acuma. Și o chemă tot ca pe ea. Vezi asta m'a învins.

— Fetițo, n'ai vrea tu să vii în noaptea asta la mine, pe corabie.

Ea m'a privit fără să roșască.

— Nu știu... Întreabă pe tata...

— Hei, moșule, ce zici, îmi dai pe fică-ta s'o plimb cu corabia pe mare?

Cât eram de beat, tot îmi dădeam samă de ticăloșia lui Stavros, care în loc să pară infuriat de gândul meu, rânji și-mi spuse liniștit:

— Hm! Stavros e om cinstit: el n'a lăsat pe nimeni să-i sărute copila! Dar fiindcă d-ta ești altfel, — eram și atunci căpitan de corabie — ți-o dau. Dar să știi, că nevastă îți rămâne!

În beția de-atunci, în răscolirea patimei, am primit. Și am plecat cu ea pe mare.

Când să ies, Stavros mi-a strigat din dosul tejghelei:

— Ei, căpitane, vorba e vorbă!

Și vorbă a fost. Nu mi-o puteam călca. Am plecat din Pireu înșurat. Înșurat cu o fe-

Și astăzi Marea-Britanie e țara clasică a coope-rațiunii în general și a magazinelor de consum în special.

Milioane de lucrători își păzesc scăparea în coope-rație.

Mărfurile negociate prin marile centrale din Anglia și Scoția ating cifre fabuloase...

Nici o întreprindere particulară nu se poate compara cu organizația și dimensiunea centralelor coope-rative („Co-operative Wholesale“) englezești...

Și în aceste întreprinderi gigantice, neînsemnatul salariat e, și el un părtaș tot atât de însemnat ca ori care lord, care s'ar fâli că e coope-rator.

În aceste întreprinderi gigantice, se admiră nu numai organizația chibzuită ci, mai cu seamă, spiritul social atotdominator.

Centralele coope-rative din Anglia au întins legături internaționale pentru schimbul mărfurilor, dispun singure de domenii mari în colonii și au o flotă comercială proprie...

Federalismul coope-rațiunii, adevărată aceea epocă, în care coope-rativele au ajuns prin unirea între ele, să dicteze asupra pieței, e aproape de realitate în Anglia. Aci, centralele, această tendință se observă lămurit, nu numai că iau o dezvoltare însemnată, întrucât privește partea des-facerei de mărfuri, dar caută cu un succes crescând să alcătuiască în sânul lor coope-rative de producțiune. Astfel se observă din cercetarea statisticelor, că mărfurile produse se desfac într'o proporție progresivă față de mărfurile cumpărate spre vânzare de centralele coope-rative...

Țara individualismului extrem, Anglia, este și țara pionierilor din Rochdale, — umililor țesători, cari au dat cea mai înaltă lecțiune de solidaritate lumei întregi, — e și țara coope-ratismului clasic...

În Germania, pedestalul edificiului coope-rator, nu e alcătuit de magazinele de consum, cu toate că și aci aceste s'au dezvoltat atât, încât azi dispun de aproape un milion de societari și au o centrală de cumpărare în comun în marele port Hamburg...

În Germania, însoțirile de credit formează partea caracteristică a mișcării coope-rative...

Modestul Raiffeisen, „tatăl Raiffeisen“ cum îl numesc îndeobște plugarii cari îi datoresc o viață nouă, și energicul Schulze Delitzsch, — încoronat de marele Roscher cu frumosul titlu

meie vicleană, rea, care știa toate tertipurile vieții, toată ticăloșia ei: eră doar fata lui Stavros.

O auzi cum strigă? Uite, așa se ceartă toată ziua. Ea m'a albit așa. Ea, și amintirea *celeialalte!*

Oh cealaltă!

Nici nu împlinisem douăzeci de ani când am cunoscut-o. Eram pe-atunci un copil andru neștiutor; umblam toată ziua în jurul Ramazunde, cu pușca la spinare, nepăsător de tot ce va fi mâne. Alergam ca un nebun în urma vulturilor coboriți să se adape la vre-o margine de gâră, mă cocoțam în vârfuri de pom să caut ouă de turturele, adunam grămezi de flori, ca să le asvârl după o clipă, și mă încântam de măreția amurgurilor roșcate, a răsăriturilor de lună.

Verdeața imbelșugată a grădinelor din Ramazunda, adierile răcoroase ale mării și seninătatea sufletului îmi îmbujoraseră obrăjii.

Nici o grijă nu-mi încrețea fruntea; mama mă iubea mult și-mi vorbea cu tristețe de tata, plecat de mult în largul mării.

Intr'o dimineată de primăvară, auzii în vis, niște adieri depărtate de cântec. Părea că un stol de tambure, purtate deasupra capului meu, cântă în surdină o melodie dulce, în care se amestecau glasuri omenești și șgomot de valuri. Ai auzit vre odată, în somn, un cântec? Îți pare o muzică îngerească, ce adie din depărtare și-ți umple sufletul de duioșie. Așa simțeam eu în dimineata aceea. Când m'am trezit, cântecul se auzea încă, de astădată mai limpede. Îl știam. Eră povestea unor pescari, ce plecau în larg, cu sufletul plin de presimțiri triste: *Psarades*. L-ai auzit și tu, nu-i așa? Il cântă toate corurile de

de glorie: reformator al claselor de meșteșugari, — acești 2 apostoli au dat un imens impuls cooperatiunii din Germania; preceptele lor au slujit, și slujesc de dogme în mișcarea cooperativă din toate țările.

Miliardele de mărci, — capitaluri aparținând micilor meșteșugari și țăranilor — nulează în însoțirile de credit germane.

Și nu puterea banilor e puterea mișcării cooperative germane. Nu! Dorința curată de a ajuta pe nevoiaș, binefacerea, creștinismul este adevărata tărie, care răsuflă mai ales în atmosfera sănătoasă dela țară...

În afară de însoțirile de credit, în părțile industriale, mai ales, au luat naștere cooperativele de clădit case, al căror rol e să libereze pe lucrător de tirania proprietarilor urbani, făcându-l, încetul cu încetul, un adevărat proprietar al unei locuințe modeste...

Când treci prin cartierele ridicate de asemenea cooperative, unde vezi căzărmi colosale de locuit, unde însă toți se simt tilcuiți și mulțumiți unii de alții, te simți transportat într-o lume, care par'că cu putere neînvingătoare biruște pas cu pas organizația societății de azi, — în acea lume par'că vezi embrionul unei societăți de mulți visate...

Impresia aceasta o rețin mai cu seamă, de când am văzut simplele dar plăcutele cartiere ale lucrătorilor cooperatori din *Dortmund*.

În partea mai mult agricolă, la răsărit, au apărut și câteva cooperative de colonizare, cari au răușit pe deplin, făcând din muncitorii ogorului, mici proprietari neatârnați.

Asemenea cooperative de colonizare alcătuiesc o armă minunată în mâna poporului polonez împotriva invaziunii germane, pe care statul în politica-i șovinistă o organizează cu atâta brutalitate...

Prin urmare, vedem, că mișcarea cooperativă are o deosebită însemnătate națională, afară de cea socială.

Francia nu se poate compara ca putere cooperativă nici cu una din țările de mai sus... În Francia s'au ivit multe și atrăgătoare teorii — să ne gândim numai la bietul Fourier! — dar ele nu au fost în concordanță cu realitatea lucrurilor.

Avem multe tovărășii agricole „sindicate agricole” pentru cumpărarea diferitelor articole; pe lângă ele au luat naștere și felurite coope-

pescari din archipelag. Ai auzit și tu vuietul furtunii, falfăirea pânzelor, troznetul catargurilor, chemările pescarilor și plânsul valurilor după ce vijelia se potolește? În dimineața aceea, aveai alt farmec. Veneai în niște acorduri ciudate, de clariv. Eu nu mai auzisem clariv pân' atunci.

Mă ridicai în coate. Lumina răsăritului umpluse odaia. Privii pe fereastră. Casa de peste drum — o casă înaltă, mohorită — nu mai era pustie. Perdelele erau ridicate, ferestrele deschise iar dinăuntru, venea o îngrămădire de sunete dulci, de ciripiri adormitoare.

— Mamă, cine cântă?

— Niște străini, dragul mamei. Au venit aseară. Lumea spune că e un englez cu nevastă-sa...

Peste un cias, îmi svârleam pușca pe umăr și ieșeam din curte.

Fără voiă, privii peste drum.

În pervazul ferestrii, sta o fată frumoasă și cercetă cu ochii, împrejurimile. M'am roșit când și-a lăsat privirile spre mine, și am plecat ochii. Toată ziua am fost tulburat. Nu știam de ce. N'am cules nici flori, n'am mai alergat la izvorul unde să adăpau porumbeii sălbatici, și nici n'am mai privit, din umbra celor șapte chiparoși, întinderea nesfârșită a mării. M'am învățat pe lângă dafinii îmbrățișați, am dat o raită prin pădurea de cedri mărunți, din dosul colinelor, dar de câteori ridicam pușca să ochesc o turturea, crengile se schimbau într-o fereastră deschisă, iar turtureaua într-o fată frumoasă, care cercetează cu ochii, împrejurimile. (Urmează).

rative, fără însă a da dovadă de o vigurozitate prea mare.

În ultimul timp au început să se răspândească și însoțirile de credit, cari capătă un sprijin exagerat din partea statului francez... Și a sprijinul prea mult mișcarea cooperativă cu mijloace interventimiste, însemnează, — acest lucru e adevărat ori și unde — a zdrobi însăși spiritul cooperatiunii, doritor de libertate, ignorat din inițiativa privată și întemeiat pe o desăvârșită unire sufletească.

Italia e superioară Franciei și e un copil al învățămintelor luate din Germania pe tărâmul cooperatiunii.

Și Italia își are un Raiffeisen (pe Dr. Leon Wollenborg) și un Schulze-Delitzsch (pe marele financiar Luzzati) al ei...

Și în Italia „băncile populare” în legătură cu casele de economie au progresat și s'au organizat în chip minunat.

Italia are dreptul să se fâlească cu obștiile de arândare (affittauze), cooperative de o însemnătate socială covârșitoare, răspândite în ținutul de jos al Italiei și în insula Sicilia.

Alcătuirea obștrilor de arândare nu diferă, în principiu, de acele din țara românească.

În mișcarea cooperativă mondială, Danemarca — și după ea micile state ca, Elveția, Belgia, Olanda, Finlanda își merită locul lor de seamă.

Săteanul danez e un cooperator desăvârșit. Mișcarea cooperativă a devenit în Danemarca factorul cel mai însemnat în gospodăria națională. Cooperativele de producție, îndeosebi lăptăriile din Danemarca, sunt neîntrecute: ele au legături strânse cu străinătatea, întretinând agenții săi proprii și pe piața Londrei...

Danemarca e o țară cu un popor alcătuit din mici proprietari, cu o cultură înaintată — iată faptele de căpetenie cari explică și mișcarea cooperativă atât de progresată de acolo.

Precum se vede cooperatiunea ia diferite forme dictate de împrejurări, de întreaga stare materială și culturală, în diferite țări.

În țările industriale, cum e mai cu seamă Anglia, salariatul va alege mai ușor, la început, magazinul de consum, în țările agricole — Danemarca spre pildă — săteanul va căuta să-și valorizeze cât mai mult producția gospodăriei sale...

Se poate susține chiar ca o tendință vădită că magazinele de consum se înmulțesc mai cu seamă în statele industriale, pe când cooperativele de producție își găsesc terenul lor firesc, îndeosebi, în statele agrare... Dar, iar se observă tendința hotărâtă, că odată ce un magazin de consum a devenit puternic să se cuprindă activitatea și a unei cooperative de producție, pe când la cooperatiunea de producție vedem că merge drumul contrar, odată ce ea prinde putere, și aceasta chiar în interesul producției, se transformă și în cooperativă de consum.

Ar fi fost poate nevoie să amintim mișcarea cooperativă și din răsăritul Europei; am renunțat la aceasta, pentru că ea e mai aproape de noi și poate fi cunoscută mai cu înlesnire...

Și noi Românii, avem dreptul să ne fâlim cu cele dobândite până acum pe terenul cooperatiunii, fără teamă că această fală ar însemna o izbucnire șovinistă...

Din cele de mai sus, ce reiese?

Dacă nu altceva, desigur aceasta prin țelurile, puterile și izbănzile sale, mișcarea cooperativă nu alcătuiește numai o organizare economică de o însemnătate socială și naturală deosebită — ea este, însă și prevestitoare unei organizări, în care principiul de dreptate și echitate e un adevăr, — prevestitoare unei vremi, în care creștinismul curat nu va mai fi o vorbă goală... Și astfel viitorul trebuie să fie al cooperatiunii.

Dr. I. Răducanu.

Banca Națională.

Între punctele de program ale partidului unguresc dela 48 ocupă loc de frunte eluptarea „terenului vamal independent” și „banca de emisiune independentă”. Ani de-arândul, aceste două puncte din program le-au fost cal de bătaie pogană și în bine și în rău, căci pe temeiul acesta puteau făuri promisiuni ademenitoare de bunăstare economică, ce mai mult gădilă pornirea masselor mari.

Cu căderea lui Tisza István, după învingerea pirhică a „drabantilor” au ajuns în sfârșit partidul 48-ist la putere, prin majoritatea în dietă.

Ce-a fost mai natural, decât ca masele cu pornirile gădilite tot de acest partid, până eră în opoziție — să le ceară acum îmbunătățirile economice, promise pe urmele „teritoriului vamal independent” și a „băncii de emisiune independentă”.

Lucrul însă nu a mers așa ușor cum zicea opoziția de pe vremuri și cum credeau masele pornite de această opoziție, mai ales că la opoziția ajunsă guvernamentală s'au silit să se alăture și latifundierii pământului cu grânele și cu vitele cele multe, cărora le convine pentru valorizarea propriilor lor produse — sistemul teritoriului vamal comun cu Austria. Acestor latifundieri le-a fost ușor să strecoare prin parlament prolongirea convenției botezată *contract vamal*, atât în urma sprijinului marelui industrii din Austria cât și prin invocarea de interese mai înalte de natură financiară și economică.

Și toate aceste apoi, îmbrăcate în haina unui șovinism patologic, alimentat, la întâmplare de obstrucția croată și de prezența deputaților naționaliști. Cu toate acestea, s'au convins și 48-iștii că masele, trecute peste primele agitații ale potopului de vorbărie națională — încep să murmure în lipsa bunătaților economice, ce le promiteau, când erau în opoziție. Se impunea dar un mijloc, cu ajutorul căruia nădejile dezolate să se alimenteze și pe mai departe.

După ce au încheiat cu binișorul pactul economic pe un nou period de 10 ani, până la 1917 — au încălecat pe murgul „băncii naționale” și în uralele masselor, pornite încă odată i-au dat pînteni cu îndărătnicie.

Ca un vifor s'a ridicat celebrul pururea candidat uitat, deputatul Holló Lajos și nici mai mult nici mai puțin a pretins, la început ca cu ziua de 1 Ianuarie 1908 să se deschidă birourile unei „Bănci naționale independente” — singura mântuitoare și izbăvitoare și etca.

În agitația pornită apoi, încetul cu încetul viforul s'a mai potolit, terminul pentru deschiderea băncii s'a amânat până la 1911 și în urmă s'a ajuns norocos până la alegerea unei comisii parlamentare, care să se ocupe și să studieze „chestiunea băncii de emisiune”.

Această comisie, în care dintre deputații naționaliști e singur Dr. Aurel Vlad — după ce s'a constituit și-a ținut întâia consfătuire Joi, în 19 Martie nou.

Felul cum s'au pornit și cum se fac discuțiile în această comisie — în teorie de o importanță capitală pentru viața economică a Ungariei — slujesc încă o dovadă că în țara aceasta și cele mai gingașe chestiuni de existență și de bunăstare economică sunt aservite fără scrupul patimilor de partid și sunt tratate prin prizma îngustă și murdară a politicii militante, cu tertipurile și apucăturile ei egoiste de zi și de persoane.

În fața problemelor economice, ce sunt azi fatal legate de o bancă de emisiune, când s'au pus la îndemână acte și dovezi cu cifre, cu date — o mare parte din membrii comisiei și pe urmele comunicatelor de gazete o mare parte a conducătorilor de mase au tresărit și i-a cuprins groaza derutei devizelor și a etalonului și a emigrării aurului și a zguduirii economice.

Și au început a judeca, a chibzui că oare cum e mai bine să avem ori să nu avem o bancă de emisiune independentă *deja* la anul 1911 când pactul economic și comunitatea vamală cu Austria abia sfârșeste la anul 1917.

Și îngrijorați de ziua de mâine, aceștia cer să fie ascultați pricepători, specialiști financiari atât din țară cât și din străinătate. Să judece și ei — cum ar fi mai potrivit: o bancă de emisiune comună cu Austria și independentă numai pentru Ungaria.

Părerile să divizau amenințător. când să ridică același Holló Lajos, poate acum candidat de guvernator al Băncii independente și spune lămurit că chestiunea Băncii e o chestiune de ordin *eminamente politic* prin urmare specialiști financiari nici din țară nici din străinătate n'au ce căuta la aceste desbateri.

Partidul 48-ist — a zis deputatul Holló — e dator prestigiului său să enunțe alcătuirea Băncii naționale independente — orice ar spune specialiștii ce stau în afară de cadrele partidului 48-ist“.

Și mai pe șleau a spus-o deputatul Eber Antal — alt 48-ist zicând: — N'avem trebuință de specialiști, pentru că cei mai de valoare, să știe că au multe interese legate de banca comună și astfel înaintea masselor de sigur ar sprijini banca comună. Sub o condiție m'aș învoi să fie ascultați specialiștii și anume așa dacă ei și-ar spune păreri *verbal*, în o ședință intimă, secretă — *pentru că atunci desigur ar fi aplicați să se declare pentru posibilitatea și modalitățile alcătuirii băncii independente“.*

Ca să fie completă schița despre cum să lucrează azi la noi în Ungaria și în chestiunile curat economice mai însemnăm aici *întrebările* ce vor fi date să le răspundă specialiștii din țară, chemați totuși în ședință intimă și secretă:

1. La alcătuirea băncii de emisiune independentă, care formă ar fi mai potrivită: să fie Banca o instituție de stat ori să fie o societate pe acțiuni? (anonimă)? Care din aceste două forme ar corăspunde mai bine intereselor țării?

2. Ce capital să aibă societatea pe acțiuni — dacă forma asta s'ar alege?

3. Care ar fi cea mai potrivită plasare a capitalelor de fondare? În special: comitatele, orașele, comunele, fundațiunile, băncile și statul în ce proporții să fie îndreptățite și obligate la subscrierea capitalului de acții?

4. Ce limite ar fi de dorit la stabilirea contingentului liber de dare și la alte favoruri?

Din aceste întrebări e evident, că partidul 48-ist *ca în orice condiții* — fie în folosul sau în detrimentul economic al țării — e hotărât să forțeze alcătuirea Băncii naționale independente. Și tot din aceste întrebări reiasă clar cam pe ce temelii și cu ai cui bani doresc să se alcătuiască noua bancă de emisiune.

În toată pornirea, în toată efortarea aceasta, nu se poate desluși altceva decât ambiții de partid și de un șovinism bolnav alăturarea cu îndrăznețe pescuirii după alimentări de interese particulare. Nici o caracteristică de vederi mai largi, de nizuințe economice sănătoase, de temelii solide pe care să se ridice cu timpul edificiul unei politici reale economice — în folosul acestei înghițite țări în privința economică.

Știind ca mâine conducerea vieții economice a țării în astfel de mâni, parecă intervezi contururile abuzului cu derutele-i economice.

Pe noi Românii întreagă chestiunea băncii de emisiune ne privește nu numai ca pe cetățeni ai acestei țări dar și ca pe proprietari de peste 150 bănci românești și ca pe începători de a avea o organizație economică potrivită trebuințelor noastre specifice, ca neam.

Ni-se impune dar să urmărim cu deosebită atenție dezvoltarea lucrurilor în chestiunea băncii și admitând alcătuirea aceleia *deja* la anul 1911 — să ne găsească așa fel aranjați cu izvoare și

legături de credit în special și economice în general, ca să nu ne poată stănga în munca noastră economică nici cel mai pătimăș șovinism, ce eventual s'ar instăpâni la noua bancă de emisiune națională și independentă.

În situația dată, credem că deputații noștri — după ce au un reprezentant în comisia băncii — ar avea datorința să provoace o hotărâre a partidului nostru național cu care să se completeze punctul programului nostru, care la 1881 a lăsat deschisă chestiunea atitudinii noastre față de dualism și pactul economic cu Austria. Și prin asta s'ar lămurii mult situația și s'ar înlesni luarea măsurilor de precauțiune. *V. C. O.*

CORESPONDENȚE.

Scrisoare din Bihor.*)

Domnule Redactor!

Mult mă tem, că din noi Românii nu se va alege mare treabă. Că prea mult ne dușmănim între noi. Și ura dintre noi cei de un neam este mai mare primejdie pentru neamul nostru, decât prigonirile stăpânitorilor noștri.

Bigotismul confesional la călăuzitorii firești ai poporului nostru este mai mare, decât simțământul românesc. Papistașismul este mai scump înaintea prelaților și a preoțimei, decât limba noastră românească, mai important decât existența noastră ca neam românesc.

Zadarnică este însuflețirea D-Voastră, d-le redactor, zadarnic se trudesc și se frământă acei câțiva inimoși fruntași ai noștri din sfatul țării pentru îndulcirea sorții noastre, câtă vreme aci acasă vlădici și preoți își dau silința, să sădească ura confesională în poporul dela sate. Ce folos de truda acelor fruntași însuflețiți, cari prin organizarea partidului național vor să închege obștea românească într'un trup vânjos, câtă vreme prelatul cu popii lui învrăjbesc țărănimea, o destramă pe tema credinței.

Voi arăta în următoarele unele cazuri de *prozelitism* urit cari dovedesc clar ce anume preocupă călăuzese pe unii din capii noștri.

Să spun câteva fapte:

Învățătorul român *unit* din *Popești* (Bihor), George Pele și-a măritat fata după dascălul român *ortodox* din *Cintei* (comit. Arad). Asta a fost o mare nelegiuire! Căci abia s'a sfârșit nunta, episcopul Radu l-a destituit din postul său învățătoresc pe dascălul Pele. Acesta, om cu familie, s'a prosternut atunci înaintea ilustrului vlădic, rugându-se de îndurare pentru sine și pentru familia sa. Dar episcopul Radu e om energic. I-a dat învățătorului vreme de două luni de zile, în care să aducă dela ginerele său un certificat legal, prin care acela se invoiește, ca toți pruncii ce i-se vor naște, să fie gr.-catolici. La dimpotrivă să părăsească postul învățătoresc. Astăzi învățătorul Pele n'are slujbă, nici pâne pentru familie.

Preoții dela sate ai Ilustr. Sale sunt pătrunși de același duh bigot:

În zilele aceste a murit în *Cordău* (Bihor) o femeie fruntașă, în a doua căsătorie cu episcopul de acolo. Fiind ea de legea greco-orientală, fiul ei Dr. Dimitrie Popa, medic la spital în Oradea, a dus pe protopopul gr. or. român din Oradea, și pe alți doi preoți, să îngroape pe maica sa. Preotul român unit din Cordău, Franc Péter, a protestat cu înverșunare împotriva așazisului

*) F. S. Dacă publicăm această corespondență, e că dorim să atragem din nou atenția asupra primejdiei cu care ne amenință certele confesionale. Rugăm din acest prilej pe toți cetitorii revistei noastre cari se întâlnesc cu tendințe de *prozelitism de ori-ce fel* — să ne comunice date concrete ca să putem reglementa pe vânătorii în oprit. Trebuie o îngustime de suflet ca acum când e în joc chestia existenței noastre naționale, unii indivizi să vâre între noi o pizmă nouă în desbinare. E o datorie națională a strivi cu toată cruzimea asemenea tendinți. Noi o vom face.

N. R.

amestec ilicit a preoților ortodocși în parohia sa, susținând că femeia a fost unită. D-rul Popa, fiul adormitei, a arătat preotului, că maica sa a fost ortodoxă, și dimpreună cu protopopul gr. or. din Oradea, l-au rugat să nu facă din asta caz așa grav, ei să ia și d-sa parte la înmormântare ca preot împreună-slugitor. Preotul Péter a respins cu indignare rugarea preoților ortodocși. L-au rugat atunci să dispună a se trage clopotele bisericii după răposata. — N'a vrut. — L-au rugat să le împrumute prapori, cădelniță, cărțile de lipsă pentru slujba înmormântării. Nimic n'a vrut să le dea. Și preoții au fost siliți să alerge în satul vecin și să-și aducă de acolo aceste obiecte de rit. Și au îngropat pe femeia fruntașă fără clopote și fără prapori. Și preotul acesta de tristă luare aminte, n'a îngăduit, ca conductul mortuar să se oprească — după obicei — în preajma bisericii. Inșiși credincioșii lui s'au consternat de purtarea păgânească a acestui preot românesc. Nu este însă aceasta un caz izolat. Fanatismul acesta înverșunat este o școală modernă, care copleșește orice sentiment românesc.

Pecând preoții noștri cei bătrâni trăiau în bună înțelegere, ca români, fără considerație la confesiune, — astăzi duhul acesta rău a început să turbure pacea între săteni. Aici s'a pornit o adevărată goană împotriva *neuniților*. Preotul unit izgonește din biserică sa, în plină slujbă divină, pe credinciosul *neunit* care locuiește în parohia sa. Dacă un flăcău își aduce de soție o fată *neunită* din satul vecin, în casa aceluia preotul unit nu intră cu crucea la „Bobotează“; părechia asta „schismatică“ este oprită dela biserică, este oprită dela *cuminecătura*, nu capătă *Paști*, — este expusă disprețului public.

Iată cum se strică pacea între suflete și se samănă ură și scârbă între țărani pacinici, cari până acum se rugau cu aceeași cucernicie în ori-care biserică românească.

Mai de curând s'a pornit obiceiul, de-a trimite din „gremiu“ *misionari*, indeosebi la sărbătoarea *Sânței Mării*, când se fac pelerinajele pela mănăstiri, în ținuturile unde românii de cele două legi sunt amestecați. Și misionarii aceștia țin mulțimei cuvântări pătrunse de ură, de hulă și de dispreț pentru legea greco-orientală. Și în unele ținuturi au ajuns până acolo, că țărani pacinici de altă-dată se iau la ceartă scârboasă pe tema religiei. Și se dușmănesc din pricina asta familii, sate și ținuturi.

Socotiască acum românul de treabă: asta este chemarea preotului românesc în aceste zile grele!?

Și judecați: ce se va alege de amăritul nostru neam românesc, dacă va intra ura confesională și în sufletul țaranului român? (v.)

„Foarte serioși“... Astfel se numesc domnii dela „Revista teologică“... cari la o lună odată se socot datori a discuta despre „circumciziune“ și alte nevinovate pascălii și pe lângă asta mai iau asupra lor și îndatorirea destul de ingrată de a se hârjoni cu noi. Va să zică: „foarte serioși“... Știm blagosloviților, știm! Nici când nu v'am contestat această însușire: v'o recunoaștem și astăzi. Mai există încă o calitate ignobilă a oamenilor, de obicei încuscrită cu un anume soi de seriozitate. Pentru această calitate există și un reprezentant tipic care la intrarea în Ierusalim a avut și el rostul lui... și care e foarte serios.... Acestui *nunquam ridens* îi spune calul dintr'o poezie recentă a maestrului Vlăhuță:

Tu prea ești *serios* de felul tău
Nu știi să râzi și asta-i foarte rău.
Nu-ți faci idee cât îți șade de urit
Când stai așa posomorit...

Înțelegeți deci... serioșilor și vă plecați.... De altfel la o lună odată noi glumim, ori când. La revedere!

Din îndemnurile sufletului.

De Horia P.-Petrescu.

A murit zilele trecute, în Bordighera, scriitorul Edmondo de Amicis.

Mulți nu vor fi auzit de numele acesta.

Eu, și cu mine încă multe mii și chiar zeci de mii de tineri, am să mulțămesc acestui scriitor italian pentru câteva ceasuri neuitate. De aceea și încerc să vă atrag atenția asupra lui Amicis. Veți câștiga și D-Voastră din rândurile acestea, dacă le veți lua la inimă.

De Amicis a fost unul din cei mai iubiți scriitori ai Italiei moderne. Romanele și nuvelele sale din viața militară, volumele cu descrierile de călătorie și — mai cu seamă — „Cuore“ au fost primite din partea publicului italian cu mare dragoste.

Nu vreau să dau o descriere a valorii literare a lui De Amicis. Nici nu sunt în stare — fiindcă nu cunosc — spre rușinea mea — prea multe volume ale scriitorului despre care vă povestesc.

Intr'o bună dimineață — acum mulți, mulți ani — am primit însă o carte, o singură carte de a lui. Eră intitulată: „Cuore“ sau „Ce simte inima copiilor“ și eră tradusă în românește de D-na Clelia Bruzessi.

Cartea mi-a dăruit-o un prieten al părinților mei. Parcă'l văd cu ce bucurie sfântă mi-a dat-o în mână. Eră specialitatea lui de a alege cărțile menite pentru lectură tineretului. Omul ăsta eră de aur! Alegea cu avântul unui pedagog încercat tot ce putea să dea nutremânt sufletesc tinerilor dela 12—16 ani și bucuria lui cea mai mare, cea mai adâncă, cea mai desăvârșită eră, când vedeă cu ochii săi proprii că ideile răspândite cu ajutorul cărților sale dau roadă.

O, și cât bine aduce un astfel de povățuitor!

Abea plecase el și am început să citesc. Eră paginile din ziarul unui elev de școală. Cu fiecare rând, pe care'l citeam, mă cufundam mai mult în cuprinsul cărții. Trăiam toate cele descrise. Alergam cu eroul volumului la școală, de mână cu tatăl lui, îi vedeam camarazii, vecinii în bancă, zăream pe băiatul schiop, de care-și băteau joc tinerii fără de inimă, urmăream pe biata spălătoreasă, care-și luă băiețelul în fiecare zi dela ușa școlii, după ce se sfârșeau lecțiile, mă puneă în uimire nobleța unui alt camarad, care luă asupra-și greșeala unui biet camarad, care în legitimă apărare aruncase cu călimara după batjocoritori, dar nimerise pe profesor, când acesta intră tocmai în clasă; fața mi se înfierbântă, ochii 'mi flăcărau, lacrimile mă podideau, când aveă să sufere cineva: eram cu trup cu suflet tovarășul acestui elev de școală.

Ziarul elevului eră împărțit în luni. La începutul fiecărei luni se află câte o povestire mai lungă. Imi aduc aminte de o mulțime din ele. „Sânge de Romaniol“, „Micul Savoiaard la pândă“, unele le țin minte cu numele, altele numai după cuprins. Iată pe băiețelul, care se sacrifică pentru patrie, suindu-se în copac ca să spioneze pe dușman, de este luat la țintă și împușcat. Când armata îi dă onorurile militare, trecând pe lângă trupșorul lui înfășurat în drapelul italian, când comandantul își ridică capela de pe cap și zice în auzul tuturor: „a fost un erou, și-a vărsat sângele pentru ai săi!“, florii din trupul meu nu mai încetau, ochii imi schinteiau, iar inima, inima imi bătea ca nebună.

Iată pe mama, care trebuie să plece în America și-și ia rămas bun dela copilașii ei, iată „biblioteca lui Stardi“, o bibliotecă minunată cu volume legate frumos, alese de tatăl lui Stardi. Ași putea urmă la infinit, căci fiecare pagină mi-a lăsat o amintire neștearsă.

Nu-mi mai trebuia mâncare, nu-mi mai trebuia joc în liber, nimic, nimic, steteam ziuica întreagă și ceteam, ceteam. Iar când am ajuns la pagina ultimă mi-a părut rău. Când își luă adio prietenul

meu — căci eram prieteni deja — dela clasă, dela camarazi, dela profesori, mi se suiă și mie un nod în gât și steteam să izbucnesc în plâns.

Nește ceasuri minunate! Nește fire magnetice, cari își aruncă tăria asupra unei vieți întregi omenești.

După câțva timp, când a venit pe la noi prietenul părinților mei și m'a întrebat dacă mi-a plăcut cartea, i-am sărit în brațe. Ce puteam să-i spun? Cum puteam să-i arăt câtă bucurie mi-a făcut? Eram în stare?

Atunci încă nu știam ce carte mi-a dat în mână, dar simțeam cu inimioara mea de 12 ani toată frumusețea și bogăția cărții. Eră impresia directă, neprefăcută, a unei cărți bune.

Mai târziu am aflat mai multe. Acum am și mai mult motive ca să mulțămesc prietenului meu înaintat în vârstă. Mi-a dat o carte în mână care a făcut epocă în publicistica italiană, ba chiar în cea europeană: Autorul ei e De Amicis care a murit săptămânile trecute. „Cuore“ — paginile, cari m'au făcut să tresar, să plâng, să râd, să mă cutremur, să mă entuziasmez — paginile astea au avut o soarte strălucită. În Italia a ajuns volumul în 1902, la ediția a 300, jubilară. Și ediția aceasta e numai cea italiană. De atunci a ajuns „Cuore“, în italienește, la ediția 340-a, pânăcând celelalte limbi europene s'au grăbit să aibă și ele comoara aceasta în visteria lor.

Dar prilejul acesta trebuie folosit și de aceea să urmăim mai departe cu comentarea faptului acestuia.

Mie mi-se pare că prieteni de aceștea de care am amintit mai sus sunt prea puțini la noi.

M-am întâlnit mai dăunăzi cu prietenul părinților mei. Și se plângea și el. Are motiv. Ascultați ce-mi spuneă:

— „Părinții nu se prea îngrijesc de lectura copiilor lor. O constat aceasta din experiență proprie. Bătaia aceasta de cap: „ce voiu da copilului meu să cetească?“ nu prea există la noi.“

— „Aici, în Germania“, i-am intrerupt, „sunt societăți anume, cari recomandă părinților cărțile potrivite pentru anumite vârste. N'ai decât să le ceri cataloagele, redactate de pedagogii lor de frunte.“

— „O, da! La noi va mai trece apă pe Murăș!“ exclamă prietenul.

„Dar nu numai atât: părinților le pare chiar rău dacă văd pe copii cetind cărți, cari nu se țin strict de învățătura dela școală.“

Judecă astfel: N'au destul cu ce să-și bată capul? Ce le mai trebuie povești și câte bazaconii toate?! Ei, bieții, nu știu cât le răpesc copiilor lor cu astfel de raționamente scâlciate.“

„Uite, dacă n'aș fi cetit și nu m'aș fi înflăcărat în tinerețe de cărțile potrivite etății mele, aș aveă astăzi vederi mai largi, o inimă atât de bună și un cap — slavă Domnului atât de lămurit?“

Prietenul nu se tămăia ca un fariseu — vă pot asigură de asta.

„Dar să vezi, ce e mai frumos!“ urmă el. „Toți te ascultă, toți te aprobă, toți te aplaudă, când le dai sfaturile astea din toată convingerea ta. Dar când e la adecă, când e să pună în practică cele promise, se codesc cu toții. Nici poveste de entuziasm de mai 'nainte. Și aici e falșitatea, e lașitatea, e lipsa de bun simț...“

„Vezi, le lauzi o carte. Le pui la inimă să o cumpere, să le-o dea copiilor în mână. Crezi că fac ceeace-i sfătuiești? Nu vezi d-ta, că librăria e prea departe de satul lor? Nu vezi, că trebuie să serie un mandat postal sau chiar o scrisoare întreagă? Și asta e o muncă prea mare! Mai bine nu scriu, nu primesc cartea și nici nu o ceteșc. De ce nu? Fiindcă sunt prea, prea leneși, cu toatecă știu că le-ar aduce mult bine în casă, cu toatecă sunt pătrunși în teorie de urmările bune ale cărții lăudate.“

— „Atunci îți vine să desperiți“, i-am intrerupt eu.

— „Da — cam așa. Nu știi ce să faci: Să răzi sau să plângi? Vezi, că nu e altă scăpare, decât în medicamentul, pe care il recomanzi tu, și bagi de seamă că nu vreau să te urmeze.“

— „Trebuie să se spargă odată ghiața!“

— „Ghiața? Se va sparge odată, dar vom cădea cu toții în ea și ne vom prăpădi, căci n'avem tăria să dăm piept cu ea.“

Cred că prietenul e prea pesimist. Nu stăm tocmai așa de rău. Să nu ne perdem sărita. Să nu credem că nu mai e nici o scăpare. Să ne încordăm puterile. Să începem dela copilașii cei mici, să le alegem cărțile de cetit, să le dăm mână de ajutor ca să poată răzbi mai târziu în viață...căci altfel, altfel ar fi groaznic. Înțelegeți, voi, preoți și învățători ai neamului nostru? — groaznic...

Acesta-i comentarul, care-l fac cărții: „Ce simte inima copiilor“.

Lipsca, Martie 1908.

Un nou volum de versuri, de astădată „Traduceri libere“, ne dă d-na Elena Farago.

Găsești în volumul acesta versuri din mai toți poeții de seamă ai Franciei, începând cu romanticul Ronsard și sfârșind cu bolnăviciosul Verlaine.

De-ar fi să consultăm fiecare poezie cu originalul, am vedeă că aproape toate bucățile din acest volum sunt mai mult niște reminiscențe, decât traduceri libere; căci toate poartă pecetea delicateței caracteristice d-nei Farago; plutește în toate adierea de melancolie din „Versurile“ traducătoarei.

Intreg volumul e expresia unui singur suflet:

Și vecinic fără seamăn
In sufletu-mi rămâi
Tu zîmbet dulce-al zilei
Care mi-ai fost mai dragă
Așa cum fără seamăn
A fost pe-o viață 'ntreagă
Intâinl „da“ ce-l spuse
Iubirea mea dintâiu...

Strofa citată e din Verlaine. Iată însă că și în Regnier revine cam aceeași idee:

Eră tot într'o noapte
Frumoasă ca și asta
Acum visezi tu singur, —
Atunci voi singurei...
Și-n vraja amintirii
Te-aur șoptind 'n noapte
Intâia vorbă dulce
Ce i-ai șoptit-o ei...

În alte poezii însă, ideea originalului e redată foarte clar:

Un leagăn drept sprijin
Sub el, un mormânt
Și-o mână întinsă
Îl leagănă 'n vânt...
Și criptă-i deschisă
Sub leagăn mereu.
Tăcere... tăcere...
În leagăn sunt eu!

(„Tăcere“, Verlaine pag. 34).

Ca și în celelalte poezii ale d-nei Farago, și în volumul acesta versul e mlădios, corect.

Și dacă n'am cunoaște-o ca pe o meșteră mânăitoare a versului nu i-am reproșă unele greșeli de ritm:

Lucrând tăcută 'n locul nostru
Cu gestu-i sigur, neschimbat
Buzele ei sunt dulci ca somnul
Ochii veghiază neincetat.

(Obicinuința, pag. 36).

În țara mea mă aflu, dar țărni străin imi pare

Stând lângă jar eu tremur...

(Balada pg. 39).

La Seghedin! D-nul Aurel C. Domșa, redactorul ziarului „Unirea“ din Blaj în ziua de 2 Aprilie și-a început pedeapsa de 8 luni închisoare de stat, ce a fost condamnat pentru două articole.

RĂNDURI GLUMETE.

Doi sfinți.

Bulgarul zice:

— E mare Dumnezeu, dar mai mare-i sfântul Nicolae.

Negreșit, e cam exagerată părerea vecinului nostru, dar după cum ni-se afirmă, sfântul care ne face vizită în fiecare an, la 6 Decembrie are o mare trecere pe lângă creatorul poezilor și al chiriilor.

De pildă, n'a lăsat Dumnezeu sat în care sfântul Nicolae să nu-și aibă biserica lui, ba ceva mai mult, chiar turcii proslăvesc barba de zăpadă a marelui bătrân.

Cine nu știe că sfântul Nicolae e patronul mărilor și că pe orice vas se află icoana lui?

Dar, la drept vorbind, bătrânul merită toată atenția prietenului său mai mare, fiindcă face mult bine.

Există însă în calendar un alt sfânt, foarte elegant, care vorbește numai franțuzește și care poartă ghele americane.

E fantele Cassian, un necunoscut care debutează de multă vreme, fără să fi fost remarcat și care, întâmplător, și-a serbat onomastica zilele trecute, în 29 Februarie.

Atribuțiile acestui sfânt, în urma unei supărări a lui Dumnezeu, și despre care vom vorbi mai jos, este să apară la patru ani odată în calendar și anume, în anii când Februarie are douăzeci și nouă de zile.

Impărtășește și el — sârmanul! — soarta noastră, a trubadurilor modești cari scrim de ani de zile, fără să fi atras atenția unui premiu academic.

Cassian a fost însă mai întreprinzător decât noi, căci scuturându-și rapsodica-i lenevie, a dat o jalbă către Dumnezeu.

— Ce însemnează persecuțiile astea, Doamne? Eu am luat un cauciuc de pe calea Victoriei*) și am bătut tot pământul, să văd doar-doar mi-or fi clădit și mie vre-o bisericuță.

„Aș! Pe unde dai, pe unde-apuci, sfântu Nicolae și iarăș sfântu Nicolae! Deși n'am onoare să cunosc pe acest onorabil domn, totuș părerea mea ar fi să-l scoți la pensie.

Trebuie dat mai mult avânt tinerilor iar bătrânii să fie trimiși la odihnă. Văd că d-ta te porți ca cel mai îndrăgnic reacționar“.

Enervat, Cassian își înfipse monoculul, își răsuclă mustața și trăgând două fumuri de havană cerească, privi cu indiferență spre un bătrân plin de noroiu, roșu la față și cu ochi blânzi, care se apropia suflând cu greu.

— Aza!... Nu vă cunoașteți... Mă rog... sfântul Nicolae — domnul Cassian, sfânt în perspectivă...

— Noroc flăcăule, bată-te să te bată! și sf. Nicolae îl mângâie ușor pe umăr, surizându-i cu bunătate.

„Da de pe ce tărâm vii, băiatu tatii?! Ia te uită ce cravată, ce inele, ce haine!

„Mă tată, par'că n'am mai auzit de tine... Cum îți zice? Cassianu îți zice? Ah! Să trăiești, flăcău moșului!

Cassian strânse cu răceală mâna aspră a bătrânului și-l privi a lene.

— Da de unde vii, Nicolae? îi zise domnul întinzându-i tabachera

— De doamne! Ajutai unui biet de creștin nevoiaș să-și scoată căruța din niște noroaie... Se încase omu până 'n gât!

Dumnezeu privi cu muștrare pe Cassian și-i zise:

— Voilă, mon cher Cassian cum se câștigă demnitățile... D-ta știi numai să-ți învârtești bețigușul și să te plimbi pe pod, pe când sfinția Sa își cumpără cu mult belșug cinstea ce i-o fac. De aceea, fiindcă nu prea știi să respecti meritul, să poștești să nu te mai duci în fiecare an pe pământ, ci numai în anii visești, când o prisosă din Februarie o zi și pentru tine!

O. O.

Răvașe bucureștene.

— Întâia scrisoare. —

...Așadar te gândești mereu la noi. Ți-s'a făcut dor de viața Bucureștilor, cu nopțile lui senine, cu sgomotul serii, cu încrucișarea atâtor și atâtor vieți.

Vezi, și te-a chinuit atâta nostalgia orizonturilor vecinice nouă, a zărilor largi, a țărnicurilor

*) Pe-atunci încă nu erau inventate automobilele; fiindcă, ce gândești? Sunt peste 18 veacuri de când s'a întâmplat povestea asta...

depărtate — cu lumea lor necunoscută și vecinic schimbătoare!

Îți aduci cu drag aminte, în scrisoarea ce abiă acum o cetii, de după-prânzurile de vară pe cari le-am petrecut împreună, privind lebedele ce pluteau pe lacul din Cișmegiu, sau visând ciasuri întregi în umbra vre-unui tufiș dela șosea.

Rând pe rând, în paginile multe ale scrisorii tale, îmi vorbești de tot ce-a fost până acuma, de idealurile noastre, de noul drum ce se deschide în fața ta, de cei pe cari i-ai lăsat în urmă.

Te plângi. Ești prea sigur. Astfel ți-ai închipuit că vei face vizita călătorie și astfel sunt noile orizonturi.

Totul poartă un văl de realitate prozaică, văl pe care noi nu l-am ghicit, sub mătășurile azurii ale visului.

Parisul — himerica țintă a pribegiei noastre — Parisul, labirintul pe care de câteva zile ai început să-l cutreeri, e mai puțin strălucitor de cum te-ai fi așteptat.

Trăiești viața sarbădă a unei cetăți întunecate, unde nu cunoști pe nimeni și unde nimeni nu te cunoaște. Ai fi vrut mai multă căldură, mai multă dragoste. Nimic însă nu te face să iubești.

Admiri, te extaziezi dar nu simți. Nici un colț nu ți amintește ceva — și amintirea e ceea ce dă viață, însuflețire, unui lucru. A! Îți vei aduce aminte totdeauna de colțul celei dintăiu străzi, căci acolo ai văzut un bătrân care samănă cu Angelo Zarni, flașnetarul din București.

Și iar te prind aducerile aminte — și grețele.

Angelo Zarni! Câte sări de primăvară nu-ți învie în suflet amintirea lui! O frântură din aria „Ai nostri monte ritomeremo“ te urmărește încă, o cânti fără să vrei și te gândești la salcâmi înfloriți, de al căror parfum eră plină inserarea.

Fiori de dragoste, speranțe nebune, melancolii — iată ce-ți amintește cântecul ăsta. Și-l cânti, și visezi, pe când vuetul Parisului, pătrunde ca o aiurare prin fereastra în dosul căreia tu privești un amurg sărac.

Cine știe ce vor fi făcând „ai tăi“!

Calea Victoriei e plină de ei; vorbesc, râd, își aruncă o salutare grăbită și se depărtează vioi, ca și cum toată lumea ar fi a lor.

Tu-i urmărești cu gândul și-i iubești cum nu i-ai iubit niciodată. Dragii tăi prieteni! Cât de mult ți-ar folosi tovarășia unuia din ei, acolo! Vai — și când te gândești că de multeori te-ai certat cu unii! Ce nesocotit ai fost atunci!...

Ți-e dor de prietenii noastre vecinice ne-bunatice, gata să se înamoreze de un vers, de o marcă pusă cu înțelesuri, de parfumul discret al unui plic. Îți par mai frumoase.

Ochii uneia din ei, verzi, acoperiți în bruma lacrimilor, te urmăresc încă. Te arde amintirea lor. I-ai văzut de zeci de ori pe drum și de zeci de ori ai tresărit. Te gândești aproape plângând, la buclele brune, la fruntea palidă sub care te-ai oglindit de atâtea-ori și par'că te inflorezi în adierea unei sărutări...

...Iar de departe, un vuet lung, înăbușit, o muzică bizară, îți improspătează vestirea că ei sunt departe, că trebuie să-i uiți.

Și plângi. Noaptea tăcută te învăluie; cetatea neagră începe să trăiască o altă viață...

Dragul meu, ghicesc ce ți-se petrece în suflet. Am fost și eu de-atâtea ori singur, pe drumuri depărtate și între oameni mai străini decât cei cari te inconjoară. Mi-a fost dor și mie de cei de aici, dar vezi tu, ori de câte-ori am venit înapoi, m'a prins un dor furtunos să revăd ce-am lăsat în depărtare, să fug spre țări necunoscute. Ai mei, prea îmi păreau aceeași. Mereu o viață monotonă, cu amiezi calde sau ploioase, cu dimineți banale, cu nopți pierdute în discuții pretențioase și totdeauna pe o temă veche, mă înă-

buseă ca în niște cercuri de fier, cari odată sfărâmate, mi-ar fi dat libertatea rândunelei.

Și am plecat de câteva ori. Mările albastre cu ceruri înalte, cu orizontul totdeauna mai îngust de cum m'aș fi așteptat, porturile privite din depărtare, câte un peisagiu șters, un apus roșu, încărcat de nori, un răsărit uriaș, revărsat pe culmile unor munți îndepărtați, o pădure prelungită pe o colină, erau totdeauna pentru mine comori de uimire, de extaz, de fericire.

Numai când ajungeam în orașe, mă întristam. Hotelurile necunoscute, cu servitori ciudați și stăpâni plicticoși, îmi dădeau senzația că am căzut într'o vizuină de hoți șireți, cari nu-ți fură punga, ci seninătatea sufletului. Plecam repede. Drumurile cu trenul sunt totdeauna frumoase. De-ar fi și în vagon, aceeași varietate care călătorește afară, clipele ar trece ca un vis frumos.

Dar cei din vagon sunt burghezi care se grăbesc să ajungă într'un oraș unde au afaceri, și nu-ți vorbesc, fiindcă dacă te văd singur și tinăr, te cred pungaș voiajor.

Și oamenii ăștia, pe cari a-i jură că i-ai întâlnit odinioară, au toți, fețele celor cărora nu le-ai vorbit niciodată dar cari te-au obsedat vecinic cu figura lor, țîșnită la un colț de stradă, și oamenii aceștia îți amintesc străzile Bucureștilor, drumurile pe cari le-ai bătătorit în mijlocul prietenilor, trotuarele la unghiul cărora ai așteptat, seara, vre-o prietenă întâlnită la încrucișarea a două clipe, îți amintesc toate zilele tale, triste sau fericite, cari s'au dus, lăsând în urma lor melancolia amintirii...

Sfârșești, cerându-mi să-ți scriu mult, din viața noastră a celor de-aici. Vrei să știi totul: cum trăim, cum suferim, cum petrecem. Vrei să trăiești și tu cu noi. Fie. Am să-ți scriu. Dar să nu te aștepti la cine știe ce. Nimic nu e mai greu pentru unul care scrie decât să înjghebe o scrisoare, fiindcă pe aceia, nu i-o plătește nimeni.

Câte un răvaș pe săptămână îți ajunge?

București, 20 Martie.

Scarciafico.

Ultima scrisoare.

Mai recitesc din când în când
Scrisoarea ta din urmă,
Scrisoarea unde-mi spui plângând
Durerea ce te curmă.

Și între păreri de rău
Și lacrimile tale
Din flori culese 'n drumul tău
Ai strecurat petale.

Și-acum când vai, plecarea ta
Deapururi e, Mario,
Am înțeles câte'mi spunea
Duiosul tău „Adio“:

„...Eu plec de-acum. În depărtări
M'alungă întristarea
Și cine știe... alte zări
Mi-or făuri uitarea.

„...Tu n'ai voit să înțelegi
Ce dor purtam în mine...
De-acuma fi-vom doi pribegi
Pe două căi străine.

„...De rămâneam, nu-i vina ta
De plec — nu-s eu de vină
Să mă rechemi, o nu 'ncercă
De-acuma-ți sunt străină...“

Și doar' acum, când plângător
Șoptesc mereu „adio“,
Am înțeles nebunu-ți dor
Și jalea ta, Mario...

Ovidiu Gritta.

ȘTIRI.

Proces. Zilele trecute a fost condamnat editorul acestei reviste la o amendă de 70 cor. și suportarea cheltuielilor de proces de către tabla din Cluj, pentru publicarea unui articol socotit „politic“ — în „Țara noastră“ din anul trecut.

Foc. În ziua de 29 Martie la 1 ore p. m. a izbucnit un mare foc în comuna Poplaca; au ars peste 50 de case. Au sosit în ajutor pompierii din Sibiu, Cisnădie, Gurariului, Orlat, Reșinari și din Turnișor, cari au localizat focul.

Din fericire nu înregistrăm nici un caz mortal, totodată nici vite n'au căzut victimă focului.

De unde a provenit focul nu se știe încă pozitiv, dar autoritățile sunt pe urmă.

Părintele V. Mangra a început să publice în „Telegraful Român“, Nr. 28 și următorii ca răspuns la părerile d-lui Dr. Augustin Bunea, un studiu temeinic și interesant despre „Ierarhia și Mitropolia bisericii române din Transilvania și Ungaria“. Observăm, că deși lucrurile expuse aci au fost în partea cea mai mare cunoscute și până acum, fiind debătute, sucite și răsucite de atâtea ori — totuși studiul părintelui Mangra pe lângă bogate informații, prezintă și o notă originală în interpretarea unor texte vechi, cum sunt cele grecești din anii 951 și 1391 sau cel latinesc din 1494. Deși e o scriere de polemică acest studiu, părintele Mangra păstrează tonul demn al unei discuții vioaie dar serioase, care va rămâne, probabil până la sfârșit, în marginile obiectivității, chiar și față de atacurile extrem de violente, ce trebuiau să sufere nu tocmai de mult, din partea contrară.

Societatea oamenilor de litere din Paris, și-a ales nou președinte pe *George Lecomte*, un coleg desăvârșit și un scriitor cu reputația bine stabilită.

George Lecomte și-a inaugurat cariera literară acum 16 ani, scriind două piese de teatru, cari au avut mare succes pe atunci și sunt gustate cu plăcere și azi.

A scris apoi numeroase studii critice și estetice; romanele sale i-au asigurat numele de fruntaș al literaturii franceze. Astăzi, *societatea oamenilor de litere*, care a avut în fruntea ei pe un Hervieu, Margueritte etc., îi face cinstea să-l aleagă, încă de tânăr președinte al ei.

Și la noi, ar fi destui scriitori cari să merite onoare de a fi șefii unei societăți literare. „Dar unde ni-i societatea?“

„Candidații noștri“ și ai oricărui bun cunoscător și iubitor al literaturii noastre, nu pot fi decât cei numiți de d-l Ion Gorun în ultimul număr din „Vieța literară și artistică“.

D-sa propune Academiei Române să aleagă membri, în cele trei locuri vacante din secția literară, pe marii noștri scriitori Coșbuc, Vlăhuță și Caragiale.

Asculta-va oare de data aceasta „Invățatul Corp“, dorința, sfatul tuturor devotaților literaturii române?

Despărțământul Brad al „Asociațiunii“ a luat iar șirul prelegerilor populare. Duminică în 16/29 Martie a. c. a ținut întâia în Tărățel și anume „Din viața Domnului Is. Christos“ și „Începutul neamului nostru“, cu 32 de proiecțiuni prin schioptikon. Sala școlii a fost plină de ascultători, cari au urmărit prelegerile cu toată băgarea de seamă. Prelegerile au fost ținute de doi profesori din Brad. Dintre cărțurari au mai fost de față preotul, învățătorul din Tărățel și directorul societății „Crișana“ din Brad.

Literații ruși au sărbătorit Duminică trecută a 25-a aniversare a morții marelui scriitor Ivan Tourgniev.

Cei mai străluciți reprezentanți ai literilor, artelor și baroului, au celebrat amintirea eminentului lor compatriot.

S'au citit scrisorile și telegramele venite din străinătate.

Ivan Tourgniev a trăit multă vreme la Paris și a murit în Franția.

Literații francezi îl iubeau pentru spontaneitatea spiritului său, pentru caracterul său frumos.

Arta sa realistă de sinteză și de adevăr, îl apropia de grupul naturaliștilor francezi.

Flaubert, Daudet, Zola, Goncourt i-au fost prieteni; Renan, Berthelot, Paul de Saint Victor, Teophile Gauthier și mulți alții, îl iubeau și-l admirau pentru unele calități ale sale, cari îl apropiau de geniul francez.

Iată de ce sărbătorirea lui Tourgniev a avut un atât de mare răsunet și în Franția.

Dezastru financiar în Franția. Mare șgomot face în lumea financiară a Franției, arestarea lui Rochette, delegatul societății de industrie franco-spaniolă, căci prin această arestare, banca franco-spaniolă, care cu câteva zile mai înainte cota cu peste 320 franci, a scăzut la 14 fr., litele dela Hella la 20 franci (dela 540!) iar minele de carbuni din *Laviana* și *Nerva* sunt aproape desființate.

Prietenii lui Rochette susțin însă că acest crach e neîndreptățit, căci depozitele pe cari le posedă banca Franției, creditul minier, banca franco-spaniolă, etc. (în total aproape 10 milioane de franci) se află depuse la diferite bănci.

Direcția teatrelor din România. În sfârșit s'a lămurit și chestiunea acestei direcții: a apărut decretul regal, prin care d-l Davila e desărcinat din postul de director general al teatrelor.

D-l *Pompiliu Eliade*, cunoscutul profesor universitar a fost însărcinat cu conducerea provizorie; d-sa a ținut un discurs prin care a încredințat pe actori că le va sporii lefurile, a lăudat activitatea d-lui Davila și a promis încurajarea literaturii dramatice românești.

Starea sănătății Maj. Sale. Starea Monarhului s'a îmbunătățit, urcarea temperaturii a dispărut cu totul. Monarhul lucrează ca de obicei.

Poșta redacției.

D-lui *V. B. Orade*. „Reflexiunile“ ce ne trimiteți nu le putem publica. Fapte pozitive nu prea aduceți și nu puteți răsturna aserțiunile corespondentului nostru. În lupta mare a zilelor noastre nouă ne trebuie spirit de jertfă și o dragoste de neam care nu se poate împacă cu oportunismul târguielilor dubioase în ținuta politică. Cu cât e cineva mai „sus pus“, cu atât liniile lui de conduită sunt mai marcate. Ori ce nesocotință a lui e judecată mai aspru. De altfel ceteți corespondența cu date concrete din acest număr și judecați apoi dacă mai e permisă tăcerea, sau ba.

N. B. Articolul DV. „In chestia învățământului“ cuprinde o seamă de observații juste. E trimis însă prea târziu și pe lângă asta e prea lung. — Nu-l putem publica.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.

Red. responsabil: OVIDIU GRITTA.

De vânzare.

O casă, curte și grădină, acomodată pentru birt, prăvălie sau magazie. — Doritorii se vor adresa în Sibiu, str. Lungă Nr. 10.

Spre plăcută știre!

După o favorabilă cumpărare, sunt în plăcuta pozițiune a oferi Onoratului public cele mai bune și ieftine articole de primăvară.

Cu deosebită stimă:

Gerson Grünblatt,

confețiune de ghetete și pălării pentru Dame, Domni și copii

Sibiu, Piața mare Nr. 3-5.
Palatul Bodoncredit Anst.

3-10

Banca de asigurare

„TRANSYLVANIA“

— din Sibiu —

intemeiată la anul 1868

în Sibiu, str. Cisnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.120.131.91 cor.

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

edificii de orice fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

în toate combinațiile: capitale pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

== Asigurări populare fără cercetare medicală. ==

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului:
94.975.294 — coroane.

Capitale asigurate asupra vieții:
9.293.195 — coroane.

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii **4.295.120.15 coroane,**

pentru capitale asigurate pe viață **3.760.810.21 coroane.**

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei Nr. 5, etagiu I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Cluj și Bistrița, cum și dela subagenții din toate comunele mai mari.